

**ข้อมูลประกอบการรับฟังความคิดเห็น
ร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ..) พ.ศ.**

๑. สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมายขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาหรือทำภารกิจในเรื่องนั้น รวมทั้งความมุ่งหมายและผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

๑.๑ สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมายขึ้น

โดยที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลายาวนานกว่า ๔๐ ปี แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้ว ๒ ครั้ง แต่ไม่ได้เป็นการแก้ไขในสาระสำคัญของขั้นตอนหรือวิธีการจดทะเบียน ทำให้มีขั้นตอนการตรวจสอบคำขอบางขั้นตอนยังไม่สอดคล้องกับหลักสากล ส่งผลให้กระบวนการจดทะเบียนมีความล่าช้า ช้าซ้อน เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญก่อนนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ จึงได้แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อให้มีขั้นตอน กระบวนการ และระบบการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการขอรับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนปรับปรุงหลักการต่างๆ ให้สามารถส่งเสริมและคุ้มครองการสร้างสรรคได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

นอกจากนี้ ยังได้มีการแก้ไขบทบัญญัติเรื่องการบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตร (Compulsory Licensing) เพื่อให้เกิดความชัดเจน และรองรับการใช้มาตรการตามมาตรา ๓๑ bis ของ TRIPS Agreement เพิ่มช่องทางให้อุตสาหกรรมยาของไทยผลิตยาเพื่อส่งออกไปยังประเทศที่ไม่มีศักยภาพในการผลิตได้ หรือในกรณีที่ไทยนำเข้ายาที่ผลิตขึ้นตามมาตรการดังกล่าวก็ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนซ้ำซ้อนอีก ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิจารณาศึกษาการยอมรับพิธีสารแก้ไขความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าหรือความตกลงทริปส์ (TRIPS) ด้านสาธารณสุขของไทย สถานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่เห็นควรให้เร่งรัดการออกกฎหมายเพื่อรองรับพิธีสารฯ ดังกล่าว

ในประเด็นของการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบเนื่องจากกรณีที่อยู่ในเวทีระหว่างประเทศที่ผ่านมา เช่น การประชุม Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore (WIPO IGC) ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่สนับสนุนให้มีการจัดทำตราสารที่มีผลผูกพันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อหามาตรการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการผลักดันร่างข้อบ่งชี้ให้มีหลักการการเปิดเผยแหล่งที่มา ในกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร และมีหลักการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity : CBD) ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคี CBD แล้วเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๗ และร่วมลงนามในพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม (Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing on Benefits Arising from Their Utilization : Nagoya Protocol) แล้วเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๕ ซึ่งมีสาระสำคัญที่สอดคล้องกัน ดังนั้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศโดยจัดให้มีมาตรการที่เป็นไปตามท่าทีของไทยในเวทีระหว่างประเทศก่อนผลักดันให้เกิดความตกลงระหว่างประเทศในอนาคต จึงควรกำหนดให้มีข้อกำหนดดังกล่าวในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ แม้การประชุม WIPO IGC ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าจะสามารถหาข้อยุติได้ในเร็ววัน แต่ในหลายประเทศ เช่น อินเดีย

สาธารณรัฐประชาชนจีน กลุ่มประชาคมแอนเดียน เปรู เป็นต้น ซึ่งให้ความสำคัญกับประเด็นนี้และเป็นกลุ่มประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในของตนเพื่อรองรับหลักการข้างต้นแล้ว การดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการด้านทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียน พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๘ (ASEAN IPR Action Plan ๒๐๑๖ - ๒๐๒๕) ได้ตั้งเป้าหมายให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าเป็นภาคีความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ (Hague Agreement Concerning the International Registration of Industrial Designs) เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมายและนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาคร่วมกัน รวมทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ยื่นขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถยื่นคำขอระหว่างประเทศเพียงครั้งเดียว โดยสามารถขอรับความคุ้มครองได้ในหลายประเทศในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ หากไม่เข้าเป็นภาคีความตกลงกรุงเฮกฯ จะส่งผลให้นักออกแบบและผู้ประกอบการต้องยื่นขอรับความคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ในต่างประเทศตามกฎหมายภายในของประเทศนั้นซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายสูง รวมทั้งมีระบบและขั้นตอนต่างๆ ที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ

๑.๒ ความมุ่งหมายและผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

(๑) เพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรให้สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับหลักสากลยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก

(๒) ยกอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Infrastructure) ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) เร่งดำเนินการพัฒนาระบบสิทธิบัตรของไทยให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล และเอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย หรืออุตสาหกรรมแห่งอนาคต เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบให้กับประเทศ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ และนโยบาย “ประเทศไทย ๔.๐” ของรัฐบาล

(๓) รองรับการใช้ประโยชน์จากมาตรา ๓๑ bis ของ TRIPS Agreement ให้ประเทศไทยสามารถส่งออกยาไปยังประเทศที่ไม่มีศักยภาพในการผลิต และไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนซ้ำซ้อนในกรณีที่น่าเข้ายาที่จ่ายค่าตอบแทนแล้วในประเทศผู้ส่งออก

(๔) เป็นจุดตรวจสอบการนำทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ทั้งโดยตรงและนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อแสวงหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยกำหนดให้ผู้ขอระบุแหล่งที่มาและยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตก่อนการเข้าถึงและข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ ในคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร

(๕) เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีความตกลงกรุงเฮกว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ภายใต้กรมสารเจนีวา ค.ศ. ๑๙๙๙ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ

๒. คำอธิบายหลักการหรือประเด็นสำคัญของร่างกฎหมายโดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย

๒.๑ สิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร

(๑) กำหนดหน้าที่ให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรที่ขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องเปิดเผยแหล่งที่มาในคำขอดังกล่าว โดยกำหนดให้เป็นรายการหนึ่งในคำขอรับสิทธิบัตร

(๒) ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการพิจารณางานที่ปรากฏอยู่แล้ว การขอถือสิทธิวันยื่นคำขอครั้งแรกให้ครบถ้วนและสอดคล้องกับหลักสากล

(๓) ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรฯ เช่น ศัลยกรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักการของ TRIPS Agreement

(๔) ปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์

(๔.๑) ปรับปรุงแก้ไขให้ผู้ขอมีสิทธิขอแยกคำขอเองได้ และปรับปรุงกระบวนการแยกคำขอ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งแยกการประดิษฐ์ที่ไม่มีความเกี่ยวพันกันจนอาจถือได้ว่าเป็นการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน

(๔.๒) ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเรื่องการสั่งการของพนักงานเจ้าหน้าที่ และกรอบเวลาในการขยายระยะเวลาแก้ไขเพิ่มเติมคำขอ

(๔.๓) ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรเบื้องต้น (Formality Examination) และการตรวจสอบการประดิษฐ์ (Substantive Examination) โดยแยกเป็นข้อๆ ให้ชัดเจนและลดการตรวจสอบที่ซ้ำซ้อนกัน

(๔.๔) กำหนดให้มีการประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตร ๒ ครั้ง โดยครั้งแรกจะประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา ๑๘ เดือนนับแต่วันยื่นคำขอในราชอาณาจักรหรือวันยื่นคำขอครั้งแรกและครั้งที่ ๒ เมื่อตรวจสอบการประดิษฐ์เรียบร้อยแล้วและเห็นว่าจะรับจดทะเบียนการประดิษฐ์เพื่อเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านก่อนรับจดทะเบียนภายใน ๙๐ วันนับแต่วันประกาศโฆษณาครั้งที่ ๒

(๔.๕) กำหนดให้ยื่นคำร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ภายใน ๓ ปีนับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร

(๕) บุคคลใดสามารถยื่นเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ (Observation by 3rd party) ได้ หลังจากประกาศโฆษณาครั้งแรกแล้ว

(๖) ปรับปรุงแก้ไขระบบคัดค้านคำขอรับสิทธิบัตรให้สามารถดำเนินการได้ภายใน ๙๐ วันนับแต่วันประกาศโฆษณาครั้งที่ ๒ (ก่อนออกสิทธิบัตร)

(๗) ปรับปรุงแก้ไขระบบการจดทะเบียนสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ เป็นการจดทะเบียนการอนุญาตให้ใช้สิทธิต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

(๘) กำหนดให้อธิบดีสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรที่ไม่ชำระค่าธรรมเนียมรายปีแทนการเสนอคณะกรรมการสิทธิบัตร

(๙) ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรเพื่อส่งออกยาตามมาตรา ๓๑ bis ของ TRIPS Agreement

(๑๐) เพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องการแก้ไขสิทธิบัตรที่ออกโดยมีข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย

(๑๑) เพิ่มหมวดใหม่เรื่องการยื่นคำขอระหว่างประเทศภายใต้สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร โดยนำหลักการมาจากกฎกระทรวงว่าด้วยการขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ตามสนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๒

(๑๒) ปรับปรุงขั้นตอนการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร

(๑๒.๑) ปรับปรุงแก้ไขกรอบเวลาการเปลี่ยนแปลงประเภทของสิทธิที่จะขอรับจากสิทธิบัตรเป็นอนุสิทธิบัตร หรือจากอนุสิทธิบัตรเป็นสิทธิบัตร เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่แก้ไขใหม่

(๑๒.๒) ปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรโดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเพิ่มเติมว่าสิ่งที่ขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ และมีการยื่นขอรับอนุสิทธิบัตรไว้ในฐานข้อมูลแล้วหรือไม่ (First to file)

(๑๒.๓) ปรับปรุงแก้ไขการขอให้ตรวจสอบอนุสิทธิบัตรโดยให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นขอให้ตรวจสอบได้ภายใน ๖ ปี นับแต่วันยื่นขอรับอนุสิทธิบัตร (ยื่นได้หลังจากออกอนุสิทธิบัตรแล้ว) โดยให้อธิบดีสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตรแทนคณะกรรมการสิทธิบัตร

(๑๓) ปรับปรุงแก้ไขให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิทธิบัตรซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่

(๑๔) กำหนดให้การยื่นคำขอและการดำเนินการต่างๆ ให้กระทำได้ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

(๑๕) กำหนดวิธีการส่งหนังสือในกรณีที่ไม่สามารถส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับได้

๒.๒ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “แบบผลิตภัณฑ์” ให้มีความชัดเจน และขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังการออกแบบผลิตภัณฑ์บางส่วน และเพิ่มนิยามคำว่า “แบบผลิตภัณฑ์หลัก”

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในการพิจารณางานที่ปรากฏอยู่แล้ว

(๓) กำหนดข้อยกเว้นการเป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว

(๔) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคำขอรับสิทธิบัตร

(๕) ปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอถือสิทธิวันยื่นคำขอครั้งแรก

(๖) กำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ขอแก้ไขเพิ่มเติมหรือขอแยกคำขอเองได้ และเพิ่มกระบวนการแยกคำขอสำหรับกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งแยกคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ พร้อมผลของการแยกคำขอ

(๗) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และผลสำหรับกรณีผู้ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ขอให้แบบผลิตภัณฑ์ที่ตนได้ยื่นภายหลังเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

(๘) กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการสั่งการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบคำขอ รวมทั้งระยะเวลาในการปฏิบัติตาม และผลของการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว

(๙) กำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถขอเลื่อนการประกาศโฆษณาออกไประยะเวลาหนึ่งได้

(๑๐) ปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการประกาศโฆษณาคำขอ

(๑๑) กำหนดกระบวนการและวิธีพิจารณาคำคัดค้านคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการออกสิทธิบัตร

(๑๒) แก้ไขเพิ่มเติมระยะเวลาคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดให้มีระยะเวลาคุ้มครองเริ่มต้น ๕ ปี และต่ออายุได้ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๕ ปี รวมเป็น ๑๕ ปี

(๑๓) ปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำที่ขัดต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ปรับปรุงใหม่

(๑๔) กำหนดกระบวนการ และระยะเวลาในการชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุ การชำระค่าธรรมเนียมเพิ่ม การสิ้นอายุของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการร้องขอเพื่อขยายระยะเวลาชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุเพราะมีเหตุจำเป็น

(๑๕) แก้ไขเพิ่มเติมสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร และกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร

(๑๖) กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับขอบเขตของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

(๑๗) กำหนดเงื่อนไขการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งรวมถึงการโอนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หลักและการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และการอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวสำหรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หลักและการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และผลของการไม่ดำเนินการตามเงื่อนไขดังกล่าว

(๑๘) กำหนดขั้นตอนการขอให้อธิบดีเพิกถอนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกไปโดยไม่ชอบเพราะไม่เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

(๑๙) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในหมวด ๒ ว่าด้วยสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่นำมาใช้บังคับ ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยอนุโลม

(๒๐) กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศ ภายใต้ความตกลงกรุงเฮกฯ

(๒๑) แก้ไขเพิ่มเติมการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรให้สอดคล้องกับกระบวนการที่แก้ไขปรับปรุง

(๒๒) แก้ไขเพิ่มเติมให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับคำขอและคำร้องที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขบัญชีอัตราค่าธรรมเนียมสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๓. บุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายในด้านการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ หรือผลกระทบในทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

๓.๑ บุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบจากร่างกฎหมายสิทธิบัตรฯ

(๑) นักประดิษฐ์ นักวิจัย นักออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) สำนักงานกฎหมาย ตัวแทนสิทธิบัตร

(๒) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

(๓) หน่วยงานภาคเอกชน สถาบันวิจัยต่างๆ มหาวิทยาลัย สมาคมทรัพย์สินทางปัญญาแห่งประเทศไทย

(๔) ชุมชนเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรมหรือผู้ถือครองภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๒ ผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่บุคคลดังกล่าว

๓.๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

- เชิงบวก

(๑) การยกย่องพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่..) พ.ศ. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรให้สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับหลักสากลยิ่งขึ้น จะก่อให้เกิดผลเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ สร้างแรงจูงใจในการประดิษฐ์คิดค้น และส่งเสริมบรรยากาศการค้าการลงทุนจากนักลงทุนต่างประเทศ ซึ่งเป็นเจ้าของนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพให้เข้ามาลงทุนในประเทศ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในระบบการคุ้มครองนวัตกรรมและเทคโนโลยีภายใต้กฎหมายสิทธิบัตรของไทย นอกจากนี้ ยังมีผลต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์ และรายงานการประเมินผลดัชนีนวัตกรรมโลกของสถาบันจัดอันดับนานาชาติอีกด้วย

(๒) หากสามารถรับจดทะเบียนสิทธิบัตรได้เร็วขึ้น จะช่วยให้ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ SMEs และ Startup สามารถนำสิทธิบัตรไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้เร็วขึ้น สร้างรายได้ และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งอาจนำไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากยิ่งขึ้น

(๓) การระบุแหล่งที่มาในคำขอรับสิทธิบัตรจะเป็นการป้องกันการยกยอกใช้ทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย และทำให้มีการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างครบถ้วนก่อนมาขอรับสิทธิบัตร ตลอดจนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แท้จริงมีโอกาสควบคุมการเข้าถึงและรับผลตอบแทนที่เป็นธรรมและเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนด

(๔) การแก้ไขกระบวนการ ขั้นตอน และระบบการขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ตามร่างพระราชบัญญัติฯ จะทำให้ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองต่างๆ ชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติตาม อีกทั้งมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เช่น เปลี่ยนจากระบบการจดทะเบียนการอนุญาตให้ใช้สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการจดทะเบียนการอนุญาตให้ใช้สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และตัดขั้นตอนการเรียกให้ชำระค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาและค่าธรรมเนียมการออกสิทธิบัตร เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการประกอบธุรกิจและส่งเสริมการค้าการลงทุนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศอีกด้วย

(๕) การเข้าเป็นภาคีความตกลงกรุงเฮกฯ จะช่วยอำนวยความสะดวกในการยื่นขอจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศ โดยยื่นคำขอระหว่างประเทศเพียงครั้งเดียว แต่สามารถขอรับความคุ้มครองได้ในหลายประเทศ ดังนั้น ในส่วนนั้นนอกจากจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการไทยในการขอรับความคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ในต่างประเทศแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างประเทศอีกด้วย

- เฆงลบ

(๑) ผู้ขอรับสิทธิบัตรอาจได้รับผลกระทบจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติที่สูงขึ้น เนื่องจากค่าธรรมเนียมในปัจจุบันไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงมากกว่า ๔๐ ปี ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพและสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน อีกทั้งค่าธรรมเนียมที่ต่ำจนเกินไปไม่จูงใจให้ผู้ยื่นคำขอใช้ความระมัดระวังในการจัดเตรียมคำขอรับสิทธิบัตร อย่างไรก็ตาม เพื่อลดผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นแก่นักประดิษฐ์ นักออกแบบผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการรายย่อย กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะเสนอกฎกระทรวงเพื่อลดค่าธรรมเนียมให้กับผู้ยื่นคำขอที่เป็นบุคคลธรรมดา Startup หรือ SMEs รวมทั้งลดค่าธรรมเนียมให้กับผู้ยื่นคำขอผ่านระบบ E-Filing และยกเว้นค่าธรรมเนียมให้กับสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ มูลนิธิหรือองค์การอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณกุศล การศึกษา การศาสนา หรือการสังคมสงเคราะห์ หรือหน่วยงานของรัฐที่มีใช้รัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการสิทธิบัตรกำหนด

(๒) กระบวนการบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตร (Compulsory Licensing) ที่แก้ไขปรับปรุงใหม่เพื่อใช้ประโยชน์จากมาตรา ๓๑ bis ของ TRIPS Agreement อาจทำให้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรถูกจำกัดเพิ่มขึ้น เนื่องจากกระทรวง ทบวง กรม สามารถบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตรเพื่อส่งออกยาไปยังประเทศที่มีความขาดแคลนและไม่มีความสามารถในการผลิตยานั้นได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้กำหนดให้ผู้ทรงสิทธิบัตรสามารถอุทธรณ์คำสั่ง ค่าตอบแทน เงื่อนไข และข้อจำกัดตามคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม ไปยังศาลได้ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งเพื่อทบทวนการใช้ดุลพินิจได้

๓.๒.๒ ด้านสังคม

- เฆงบวก

(๑) ระบบการคุ้มครองสิทธิบัตรที่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการคิดค้นและสร้างสรรค์ ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งมีสินค้าและบริการใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนออกสู่ตลาดมากยิ่งขึ้น เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการแขนงต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของคนในสังคม เกิดการลงทุน การจ้างงาน และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมทั้งได้รับองค์ความรู้จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี

(๒) สร้างความมั่นใจให้กับนักวิจัยและนักลงทุนว่าจะได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมจากการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพด้วยการได้รับการปกป้องภายใต้ระบบทรัพย์สินทางปัญญา

(๓) สร้างสังคมที่มีความตระหนักรู้ ห่วงแหนกรักษาทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐ โดยมีการบูรณาการฐานข้อมูล การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา ๔๓ และมาตรา ๕๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

(๔) ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนาขยายขอบเขตแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ไปยังการออกแบบผลิตภัณฑ์บางส่วน และสามารถต่ออายุความคุ้มครองรวมกันสูงสุดถึง ๑๕ ปี ซึ่งจะสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการในการสร้างสรรค์ผลงานและส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการ จึงเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค การประกอบธุรกิจ และการค้าการลงทุนในภาพรวมของประเทศไทยอีกทางหนึ่ง

- เฆงลบ

การขยายอายุความคุ้มครองสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็น ๑๕ ปี ทำให้อาจมีการผูกขาดการใช้การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น

๔. เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดให้มีระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ หรือการกำหนดโทษอาญา รวมทั้งหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๔.๑ เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดให้มีระบบอนุญาต

สิทธิบัตรเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive rights) ที่รัฐให้เพื่อตอบแทนความวิริยะอุตสาหะในการประดิษฐ์คิดค้น ดังนั้น การประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรจะต้องผ่านการตรวจสอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าเป็นไปตามเงื่อนไขในการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ จึงจำเป็นต้องคงระบบอนุญาตไว้ตามเดิม

๔.๒ เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดให้มีระบบคณะกรรมการ

ร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตรฯ มีการเพิ่มเติมให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิทธิบัตรซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ เป็นไปด้วยความต่อเนื่อง

โดยคณะกรรมการสิทธิบัตรมีหน้าที่และอำนาจในการวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีที่เกี่ยวกับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรในขั้นตอนต่างๆ ภายใต้พระราชบัญญัติฯ เช่น คำสั่งยกคำขอ คำสั่งให้เพิกถอนสิทธิบัตรเพราะขาดความใหม่ เป็นต้น รวมถึงให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ และปฏิบัติการอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย อันเป็นหน้าที่ที่ต้องมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ จึงต้องมีคณะกรรมการสิทธิบัตรซึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอีกไม่เกิน ๑๒ คน โดยในจำนวนดังกล่าวให้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนไม่น้อยกว่า ๖ คน และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นการเปิดช่องให้มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจและการพิจารณาออกสิทธิบัตรโดยบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องและเป็นกลาง จึงจำเป็นต้องคงระบบคณะกรรมการไว้ตามเดิม

๔.๓ เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดโทษอาญา

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีการกำหนดโทษอาญาเพิ่มเติม โทษอาญาจึงยังคงเป็นไปตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรฯ อย่างไรก็ดี เพื่อบังคับใช้กฎหมายให้สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากสิทธิบัตรเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่รัฐให้เพื่อตอบแทนความวิริยะอุตสาหะในการสร้างสรรค์การประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของผู้สร้างสรรค์ หากไม่มีการกำหนดโทษอาญาอาจทำให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรในปริมาณมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในการค้าการลงทุนของผู้ทรงสิทธิผู้ประกอบการ นักลงทุนไทยและต่างประเทศ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อการค้าการลงทุนในภาพรวมของประเทศ จึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องคงการกำหนดโทษอาญาไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้

๔.๔ หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ประกาศใช้คู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร และคู่มือคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Guidelines for Examination) เพื่อเป็นแนวทางการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานตรวจสอบคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ตลอดจนเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจไปในแนวทางเดียวกัน มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งนี้ คู่มือการตรวจสอบฯ ถูกจัดทำขึ้นโดยรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เช่น ตัวแทนสิทธิบัตร สำนักงานกฎหมาย และภาคประชาสังคม เป็นต้น

๕. การแสดงความคิดเห็น

กรมทรัพย์สินทางปัญญาขอเชิญชวนผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ตัวแทน และประชาชนทั่วไป เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอต่อร่างพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ผ่าน เว็บไซต์กรมทรัพย์สินทางปัญญา www.ipthailand.go.th ในหัวข้อ ร่างกฎหมายที่รับฟังความคิดเห็น

ทั้งนี้ หากประสงค์จะสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมสามารถติดต่อได้ที่

กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย

กองกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา

โทร. ๐-๒๕๔๗-๕๑๙๑ (ภูเบศ จุฑามนต์ นวียา ณัช)

โทรสาร. ๐-๒๕๔๗-๔๖๗๑

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ legaldip09@gmail.com

กองกฎหมาย
กรมทรัพย์สินทางปัญญา
๒๕ กันยายน ๒๕๖๓